

Välfärdsområdenas ställningstagande till Valviras anvisning om skärpta behörigheter för tillfälliga socialarbetare och förslag till flyttning av ikraftträdandet av bestämmelsen om dimensionering

Vi undertecknare vill uttrycka vår gemensamma och seriösa oro över tillgången på socialarbetare, tillgodoseendet av grundläggande mänskliga rättigheter samt över att klientsäkerheten allvarligt äventyras i samband med Valviras anvisning om behörigheten för tillfälliga socialarbetare. Vi hänvisar också till det ställningstagande som socialvårdsdirektörerna vid Helsingfors stad och fem välfärdsområden skickade till Valvira 13 september 2023.

Vi kräver att man snarast ser över anvisningen. Välfärdsområdena lider redan av personalbrist och svag ekonomi. Tillgången på socialarbetare har länge varit ett stort problem, och ingen lösning ser ut att vara på kommande.

12 § i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015) har inte ändrats. Med stöd av lagen och Valviras tidigare anvisningar har välfärdsområdena kunnat anställa personer är inskrivna vid ett universitet med socialt arbete som huvudämne, med godkända grund- och ämnesstudier samt praktiken såsom vikarierande socialarbetare. Dessutom har man kunnat anställa personer som i öppna universitetet har godkända studieprestationer i socialt arbete på grund- och ämnesstudienivå samt praktiken och som även har en socionomexamen eller en högre högskoleexamen som lämpar sig för socialbranschen.

I enlighet med Valviras anvisning från juli 2023 kan en person, som studerar för att bli socialarbetare och har godkända ämnesstudier och praktik i socialt arbete, tillfälligt i högst ett år arbeta inom socialarbetaryrket.

Anvisningen utesluter en stor del av dem som nu fungerar som vikarier i socialarbetet. Dessutom är de som har studerat socialarbete vid ett öppet universitet inte längre kompetenta vikarier, enligt den nya anvisningen. Välfärdsområdena betonar att de som studerar socialt arbete vid ett öppet universitet ofta har en bakgrund som t.ex. socionomer med lång arbetserfarenhet av branschen och därför är motiverade och redan förtrogna med arbetets innehåll.

Enligt en kartläggning som gjordes i välfärdsområdena vecka 42 arbetar för närvarande 521 personer tillfälligt som socialarbetare. Ungefär hälften av dem har slutfört studier i socialt arbete vid ett öppet universitet men har inte studierätt vid ett universitet. Om deras arbetsinsats inte är tillgänglig, finns inget motsvarande antal studerande i socialarbete som uppfyller behörighetskraven för vikarier.

Välfärdsområdena har förbryllats av att social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde inte har informerat om förändringen. Det verkar som om Valvira eller SHM inte har identifierat att den ändrade anvisningen allvarligt äventyrar klienternas säkerhet i hela landet. På nationell nivå har man inte börjat utarbeta en lägesbild eller vidta åtgärder för att garantera säkerheten för samhällets mest utsatta personer.

Strängare anvisningar leder till att klienternas säkerhet allvarligt riskeras

Valviras skärpta anvisningar har betydande negativa konsekvenser med tanke på att verkställa lagstadgade skyldigheter och kundarbete i välfärdsområdena. Samtidigt förbereder sig välfärdsområdena för en ändring av barnskyddslagen som skärper dimensioneringen så att en socialarbetare från och med ingången av 2024 får ha ansvaret för angelägenheterna för 30 barn, i stället för nuvarande 35. Enbart denna förändring har

stora konsekvenser med tanke på tillgängligheten och tillräckligheten för socialarbetare i välfärdsområdena.

Denna anvisning leder till en situation där det blir omöjligt för välfärdsområdena att utföra lagstadgade uppgifter. Det blir ännu svårare att iakttä de föreskrivna tidsfristerna. Anvisningen äventyrar säkerheten och de olika kundgruppernas rätt att få service. Enligt välfärdsområdenas uppfattning leder Valviras ändrade anvisningar till en situation där rätten till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster enligt 19 § i grundlagen äventyras. Barnskyddet står för den största andelen av socialarbetet, och därför påverkar de ändrade riktlinjerna i synnerhet barn i behov av barnskydd. På nationell nivå äventyras barnets individuella rätt till ett tryggt liv som avses i 7 § i grundlagen, om det nationella servicesystemet för barnskydd rubbas.

Den pressade dimensioneringen inom barnskyddet höjer tröskeln för tillträde till tjänsterna och innebär ett hot för att andra tjänster inte kan erbjudas. Som en följd av att verkställa Valviras anvisning blir cirka 720 barn i Helsingfors utan en socialarbetare som ansvarar för deras angelägenheter och tidsfristerna för bedömning av barnskyddsbehovet överskrids varje månad för minst 100 barns del. I eftervården blir 350 ungdomar utan socialarbetare, och 2500 klienter i vuxensocialarbetet som behöver särskilt stöd. Situationen inom funktionshindersservicen blir alltmer ansträngd, handläggningen drar ut på tiden och beslut om specialomsorger med stöd av lag äventyras. Ett välfärdsområde bör kunna vara verksamt i situationen efter social- och hälsovårdsreformen, där bl.a. processerna för vård oberoende av patientens vilja inte fungerar på alla punkter, som en följd av de upplösta specialomsorgsdistrikten. Dessutom kräver reformen av funktionshindersservicelagen förberedelser.

Strängare anvisningar leder till en orimlig situation på arbetsplatserna

Välfärdsområdena är tvungna att vidta åtgärder för att säkerställa att de lagstadgade uppgifterna fullgörs i så hög grad som möjligt. Man måste t.ex. förlita sig på förflyttning av personal från andra uppgifter, vilket i sin tur påverkar tillgången till andra tjänster.

Man bör ta hänsyn till att socialarbetarens arbetsuppgifter inom olika tjänster skiljer sig avsevärt från varandra och att det inte är lätt att flytta arbetstagare från en uppgift till en annan. Det är en tidskrävande process att introducera en ny arbetstagare i arbetet och att lära känna nya klienter. Om man inte får en behörig socialarbetare för en ledig plats och inte kan förlänga ett tidigare vikariat leder det till att kontinuiteten i kundrelationen äventyras, vilket är negativt för klienten.

En tillämpning av den nya anvisningen leder till en cykel av rekrytering och introduktion. Detta belastar cheferna och medarbetarna i hög grad och påverkar arbetstagarnas välmående på jobbet samt förtroendet för det offentliga servicesystemet. Detta försvagar branschens attraktivitet och kraften att behålla personal.

Arbetsgivaren har alltid beslutanderätt i specifika utnämningsbeslut, och laglighetsövervakarens förhandsbesked eliminerar inte denna rättighet. Problemet är dock att arbetsgivarens beslut kan leda till rättegång, vilket kan få negativa konsekvenser för både välfärdsområdena och arbetstagarna.

Dessutom har det sedan länge funnits allt för få nybörjarplatser inom universitetsutbildningen i socialt arbete.

Utgående från det som framförts ovan anser vi att Valviras riktlinjer från juli försätter välfärdsområdena i en situation där det är omöjligt för dem att fullgöra sina lagstadgade uppgifter.

Vi kräver att

1. Valviras nya anvisning ska omedelbart omvärderas och att nödvändiga regler för anvisningen utarbetas. Som en omedelbar åtgärd bör Valviras gällande anvisning om tillfälliga socialarbetare hävas och de tidigare anvisningarna ska vara tillämpliga.

2. Ikraftträdandet av barnskyddslagens bestämmelse om personaldimensionering (30 barn/ socialarbetare med ansvar för barnets angelägenheter) ska flyttas fram till 1.1.2028, för att garantera personaltillgången. Övergångsbestämmelsen i barnskyddslagen om att en socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter får ha högst 35 barn som klienter ska tillämpas fram till år 2028.
3. Antalet utbildningsplatser för socialarbetare ska ökas avsevärt. Den strängare dimensioneringen kan träda i kraft när det utexamineras tillräckligt många socialarbetare. Dessutom måste utbildningens innehåll ge möjlighet att vara verksam som socialarbetare.
4. Förmågan hos Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde att identifiera och ingripa i socialvårdens riksomfattande klientsäkerhetsrisker ska utvärderas och nödvändiga korrigerande åtgärder ska vidtas.

Undertecknat

Juha Jolkkonen, sektorchef, social-, hälsovårds- och räddningssektorn, Helsingfors stad
Timo Aronkytö, välfärdsområdesdirektör, Vanda- Kervo välfärdsområde
Marina Erhola, välfärdsområdesdirektör, Birkalands välfärdsområde
Harri Hagman, tf. välfärdsområdesdirektör, Kymmenedalens välfärdsområde
Tero Järvinen, välfärdsområdesdirektör, Södra-Österbottens välfärdsområde
Jari Jokela, välfärdsområdesdirektör, Lapplands välfärdsområde
Marina Kinnunen, välfärdsområdesdirektör, Österbottens välfärdsområde
Mikko Komulainen, välfärdsområdesdirektör, Mellersta-Nylands välfärdsområde
Marko Korhonen, välfärdsområdesdirektör, Norra Savolax välfärdsområde
Minna Korkiakoski-Västi, välfärdsområdesdirektör, Mellersta-Österbottens välfärdsområde
Kirsi Leivonen, välfärdsområdesdirektör, Norra Karelens välfärdsområde
Sally Leskinen, välfärdsområdesdirektör, Södra Karelens välfärdsområde
Timo Halonen, vs. välfärdsområdesdirektör, Kajanalands välfärdsområde
Ilkka Luoma, välfärdsområdesdirektör, Norra Österbottens välfärdsområde
Max Lönnqvist, välfärdsområdesdirektör, Östra Nylands välfärdsområde
Tarmo Martikainen, välfärdsområdesdirektör, Egentliga Finlands välfärdsområde
Olli Naukkarinen, välfärdsområdesdirektör, Tavastlands välfärdsområde
Santeri Seppälä, välfärdsområdesdirektör, Södra Savolax välfärdsområde
Sanna Svahn, välfärdsområdesdirektör, Västra Nylands välfärdsområde
Jan Tollet, välfärdsområdesdirektör, Mellersta-Finlands välfärdsområde
Sari Rantanen, vs. välfärdsområdesdirektör, Satakunda välfärdsområde
Petri Virolainen, välfärdsområdesdirektör, Päijänne-Tavastlands välfärdsområde

Mari Ahlström, serviceområdesdirektör, Västra Nylands välfärdsområde
Merja Heinonen, socialt arbete direktör, Södra Karelen välfärdsområde
Marika Huupponen, social- ja integrationsdirektör, Södra Savolax välfärdsområde
Anna-Liisa Kainulainen, sektorchef, social- och familjetjänster, Kajanlands välfärdsområde
Hanna Kaunisto, socialt arbete direktör, Östra-Nylands välfärdsområde
Anu Koivumäki, sektorchef, Södra Karelen välfärdsområde
Raija Kojo, socialvårdsdirektör, Mellersta-Finlands välfärdsområde
Leena Korhonen, sektorchef, social- och familjetjänster, Norra Karelen välfärdsområde
Soile Merilä, socialt arbete, Egentliga Finlands välfärdsområde
Hanna Mikkonen, sektorchef, Vanda-Kervo välfärdsområde
Leena Mämmi-Laukka, sektorchef, social- och familjetjänster, OYS-psykiatri, Norra Österbottens välfärdsområde
Liisa Niiranen, socialdirektör, Lapplands välfärdsområde
Kati Nordlund-Luoma, socialt arbete, direktör, Satakunda välfärdsområde
Carina Nåhls, socialdirektör, Österbottens välfärdsområde
Tarja Oikarinen-Nybacka, socialdirektör, Mellersta Österbottens välfärdsområde
Marena Paahto, socialdirektör, Norra Savolax välfärdsområde
Marika Paasikoski-Junninen, sektorchef, Eg. Tavastlands välfärdsområde
Titta Pelttari, servicelinjedirektör, Birkalands välfärdsområde
Tanja Penninkangas, socialdirektör, Södra Österbottens välfärdsområde
Leena Pimperi-Koivisto, socialdirektör, Norra Österbottens välfärdsområde
Anu Salonen, socialservicedirektör, Kymmenedalens välfärdsområde
Suvi Salin, tf. servicedirektör, Mellersta Nylands välfärdsområde
Maarit Sulavuori, direktör för social- och familjetjänster Helsingfors stad
Kati Villgren, servicelinjedirektör, Västra Nylands välfärdsområde